

Un filòleg d'aquells que ja no en queden

La literatura catalana medieval, l'ortotipografia i el folklore estan de dol: Josep Maria Pujol es va morir el dia 26 d'agost, a Barcelona.

La primera *Història de la tipografia* (Pagès Editors), redactada en català, una obra dels historiadors de l'art Albert Corbeto i Marina Garone, va dedicada a Josep Maria Pujol (EL TEMPS núm. 1472, 28 d'agost del 2012).

Qui és Josep Maria Pujol? Per a la premsa diària no és pràcticament ningú, perquè la notícia de la seva mort, esdevinguda el dia 26 d'agost, ha merescut el silenci i, si se n'ha parlat, ha estat amb la boca petita, i fins il·lustrant-ho amb la foto d'una altra persona –*La Vanguardia*–, cosa que revela la distància que hi ha entre el periodisme cultural català i el món cultural català.

Per sort, tenim la Vikipèdia, on podem constatar la grandesa del personatge i l'abast de la seva obra, excepcionalment variada. En un món acadèmic que tendeix a l'especialització, era, sens dubte, una *rara avis* i, gràcies a això, un dels mestres que ha deixat més deixebles –i admiradors de la seva personalitat bonhomiosa i seductora– en més camps d'estudi.

El filòleg Josep Maria Pujol i Santmartín (Barcelona, 1947-2012), mort després de tres anys de patir els efectes de l'esclerosi lateral amiotròfica (ELA), era doctor en filologia catalana per la Universitat de Barcelona i titular de Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona). Es pot considerar que, amb Joan Ale-

gret, era un dels filòlegs més fermes de l'escola d'Antoni Comas, el primer catedràtic de literatura catalana de la Universitat de Barcelona, mort prematurament.

La seva activitat docent va abastar la literatura medieval catalana, la literatura romànica, la tipografia i el folklore. Col·laborava regularment amb més universitats en estudis d'edició i disseny gràfic. Va escriure diversos llibres –alguns en col·laboració amb Joan Solà–, capítols de llibre i articles sobre tipografia i ortotipografia, i va dissenyar col·leccions de poesia.

També va treballar i investigar en el terreny de la literatura oral popular, que concebia com a “comunicació artística interactiva”. Les seves línies de recerca en aquest camp abracen la teoria de la comunicació artística en petit grup, la història dels estudis sobre la literatura oral popular i la narrativa oral popular, particularment les llegendes i les rondalles. Aquí va tenir un mestre –i un amic– indiscutible, Josep Romeu i Figueras.

Com a estudiós de la literatura medieval de Catalunya, va publicar diversos treballs sobre el *Llibre dels feits*, del rei Jaume I, i sobre els problemes de la seva interpretació general, les raons dels freqüents canvis de codi lingüístic en el seu text –del català a l'aragonès, l'àrab, el francès, l'occità, l'italià i el llatí–, el sentit de l'humor del rei, el paper de les

SABINA MONZA

citacions bíbliques i en llatí a la crònica, l'estil, l'estructura de l'obra, etc.

La seva investigació en el camp de l'escriptura tipogràfica –detalla la Vikipèdia– s'ha concretat en publicacions que abracen el terreny de la puntuació (1989, en col·laboració amb Joan Solà) i l'ortotipografia en general (1995, també en col·laboració amb Joan Solà), la terminologia tècnica de la tipografia (2006), la composició tipogràfica de qualitat (2001, 2002), l'editatge i el disseny del llibre (2009, tema al qual havia dedicat un article divulgatiu el 2005), la història de la tipografia moderna del segle XIX (creació de la bibliofília moderna: 2005; foneria tipogràfica catalana del segle XIX: 2008) i del XX (“Stanley Morison, Beatrice Warde i el reformisme britànic d'entreguerres”, 1998, 2005; “Jan Tschichold i la Nova Tipografia alemanya”, 2003), a més de l'anàlisi de la inserció de l'Helvetica en la història de la tipografia moderna.

En aquest camp, la seva tasca docent va ser extraordinària. Va ensenyar història de la lletra, dels caràcters tipogràfics i del disseny editorial a l'Escola Eina (Barcelona) i va participar també en nombrosos cursos de postgrau i màsters de formació d'editors o disseny gràfic (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra –IDEC–, Universitat Ramon Llull, Universitat Jaume I, Centro Nacional del Libro de Caracas).

Lluís Bonada

Provinent de l'escola d'Antoni Comas, l'activitat docent del filòleg Josep Maria Pujol va abastar la literatura medieval catalana, la literatura romànica, la tipografia i el folklore